

Statisztika 1.

Projekt az adózásról a 11. évfolyamon

Írta: dr. Majoros Mária

Ez a projektleírás egy kétrészes statisztika anyag első fejezete. Lényege, hogy a matematikai, statisztikai ismeretekbe izgalmas, hűsbavágó problémák vizsgálata kapcsán adjon bevezetést.

A projekt egyik célja, hogy tudatosítsa a gyerekeket: nem véletlen az, hogy a fejlett országokban az adómorál sokkal jobb. Az adó elkerülése hosszú távon megoldhatatlanul nagy problémához vezet, a megfelelő adómorál ugyanakkor a jóléti állam létrejöttéhez elengedhetetlenül szükséges feltétel.

Másrészt az alább leírt projekt a következő ismeretek és készségek fejlesztésére törekszik:

Adatok összehasonlítása;

Adatok táblázatból történo kiolvasása;

Lényeges és lényegtelen összefüggések felismerése;

Adatok táblázatba foglalása;

Adatok szemléltetése grafikusán;

A különböző lehetséges grafikus megjelenítések hatékonyságának értékelése (Amikor az egyes adófajtákat oszlopdiagrammal szemléltetjük, akkor az egymáshoz viszonyított eltérések jól látszanak, de az egészhez viszonyított arány nem jelenik meg. Érdemes a gyerekeket arra kérni, amikor az oszlopdiagrammot elkészítik, hogy becsülnék meg, az egyes adófajták a teljes adóbevétel hányad részét adják. Amikor ugyanezt kördiagrammal szemléltetjük, azonnal látszik az egyes adófajták az egészhez viszonyított aránya is.)

Százalékszámítás;

Egész részből tört rész számítása;

Tört részből egész rész számítása (Amikor megbecsülnük, ha mindenki adózna, akkor mekkora lenne a költségvetés bevétele.)

1. Óra

A foglalkozás elkezdése előtt a tanár négyes csoportba rendezi a gyerekeket. Ügyeljen arra, hogy minden csoportba kerüljön olyan gyerek, aki jól tud számolni. Minden gyerek önállóan dolgozik, de egy-egy feladat befejezése után össze tudják hasonlítani az eredményeiket.

Kéves tanári instrukció hangzik el, mert a lényeg az, hogy a gyerekek az olvasottak és a hozzájuk kapcsolódó feladatok hatására maguk fedezzék fel, hogy milyen problémát jelent a megfelelő adómorál kialakulása. Nevelési szempontból nagyon fontos, hogy ok maguk fogalmazzák meg a következtetéseiket.

A téma egy nagyon rövid tanári bevezetéssel kezdődik. A tanár röviden tájékoztatja a gyerekeket, hogy a statisztikai alapfogalmakat a költségvetési kiadások és az adók, mint a gyakorlatból vett példa alapján fogják bevezetni.

Ezután adjunk minden gyerek kezébe egy előre kinyomtatott kérdéssort. Kérjük meg a gyerekeket, hogy mindenki önállóan válaszoljon a kérdésekre.

1. Milyen adófajtákat ismersz?
2. Elítéled-e, ha valaki nem vallja be a jövedelmét, és nem fizet adót?
3. Ügyes és életrevaló embernek tartod-e azokat, akik nem fizetnek adót, ezért jobban élnek?
4. Mire jó az adó? Mondj néhány példát!
5. Szerinted a magyar lakosság hány százaléka fizet adót?
6. A legkisebb jövedelem a minimálbér, ami bruttó 71 500 Ft, kiemelkedően nagy például egy bankigazgató fizetése: kb. 3 500 000 Ft. Szerinted a két érték között mekkora az a jövedelem, amit a legtöbben keresnek?
7. Adj meg néhány olyan dolgot, amit az állam az adóból tart fenn!
8. Nemrég újsághír volt, hogy csalók megkerestek olyan sokgyerekes családokat, amelyek nagy szegénységben éltek. Egy hatgyerekes család 5 millió forint támogatást kap lakás vásárlása esetén. A gazdasági válság előtt akár a vételár 10 %-ának befizetésével is lehetett lakást venni. A csalók vállalták, hogy befizetik az önrészt, ha a családok lemondanak a szocpol-ról a javukra. Egy 10 millió forint értékű lakás esetén befizettek 1 millió forintot, és felvették az 5 milliót.
 - a. Ügyes embernek tartod-e őket?
 - b. Szerinted honnan van a szocpolra pénz? (bankok adják, stb?)
 - c. Kit vagy mit károsítottak meg?

Az egy asztalnál ülök röviden beszéljék meg, milyen választások születtek, és osszák meg egymással azokat az indokokat, amivel a kérdésekre adott válaszaikat alátámasztották. Próbáljon minden asztal egységes véleményt kialakítani úgy, hogy meggyozik egymást a saját álláspontjukról. Minden asztal nagyon röviden ismertesse az egyes kérdésekre adott válaszát.

Ezután minden gyerek írja rá a nevét a saját lapjára. A lapokat szedjük össze, hogy a végén újra ki tudjuk osztani.

Ezután kapják meg a gyerekek a következő táblázatot. Miután röviden tanulmányozták, tegyék fel a kérdéseiket az egyes adókkal kapcsolatban, ha nem tudják, hogy az adott adófajta mit takar.

A központi költségvetés eloirányzata 2009-re

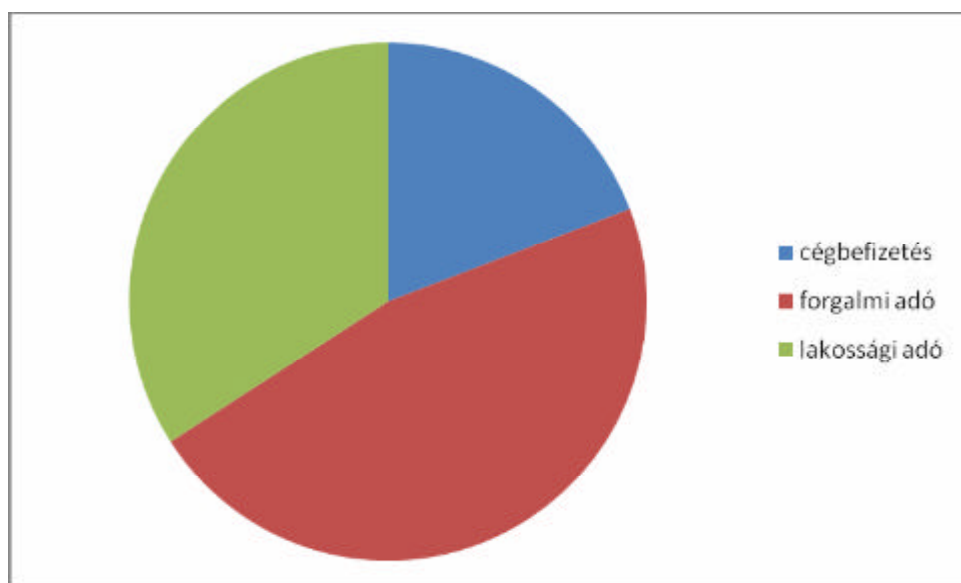
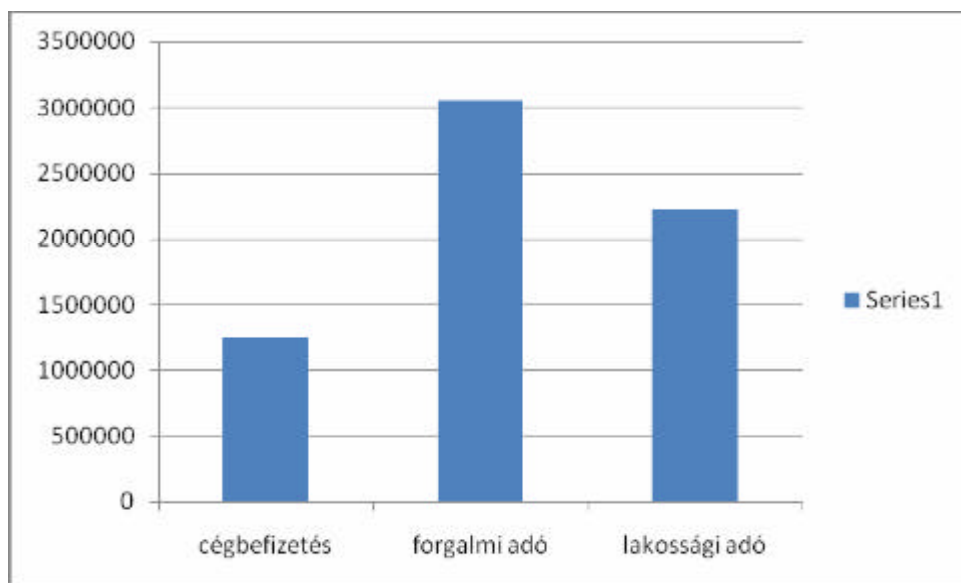
A gazdálkodó szervezetek befizetései	1 251 534
Társasági adó	540 400
Társas vállalkozások különadója	195 300
A hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások különadója	–
Hitelintézeti járadék	13 000
Egyszerusított vállalkozói adó	172 900
Energia adó	15 000
Környezetterhelési díj	9 500
Bányajáradék	33 500
Játékadó-bevétel	75 900
Egyéb befizetések	31 000
Egyéb központosított bevételek	108 034
Energiaellátók jövedelemadója	30 000
Cégautóadó	27 000
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	3 047 200
Általános forgalmi adó	2 135 100
Jövedéki és regisztrációs/fogyasztási adó	912 100
A lakosság befizetései	2 225 500
Személyi jövedelemadó	2 091 800
Adóbefizetések	5 300
Illetékbecfizetések	128 400
Költségvetési szervek és fejezeti kezelésű eloirányzatok	1 337 993
Befizetés az államháztartás alrendszeréből	192 177
Központi költségvetési szervektől származó befizetések	27 078
Az elkülönített állami pénzalapok befizetése	158 599
A helyi önkormányzatok befizetése	6 500
Társadalombiztosítás pénzügyi alapjainak befizetése	–
Állami, kincstári vagyonnal kapcsolatos befizetések	97 249
Egyéb bevételek	8 446
Adósságszolgálattal kapcsolatos bevételek	75 757
Uniós elszámolások	64 316
Bevételek összesen	8 300 172
Egyenleg	-660 792

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tab13_07_02ic.html?602

2. Óra (számítógépteremben tartjuk)

Elso feadatként a gyerekek írják be a költségvetési bevétel fo számait az excel táblázatba, majd készítsenek hisztogrammot és kördiagrammot az adatok alapján. (Az adatok millió forintban értendok.)

cégbefizetés	1251534
forgalmi adó	3047200
lakossági adó	2225500

Második feladatként olvassák el a Metro újságban megjelent következő rövid cikket:

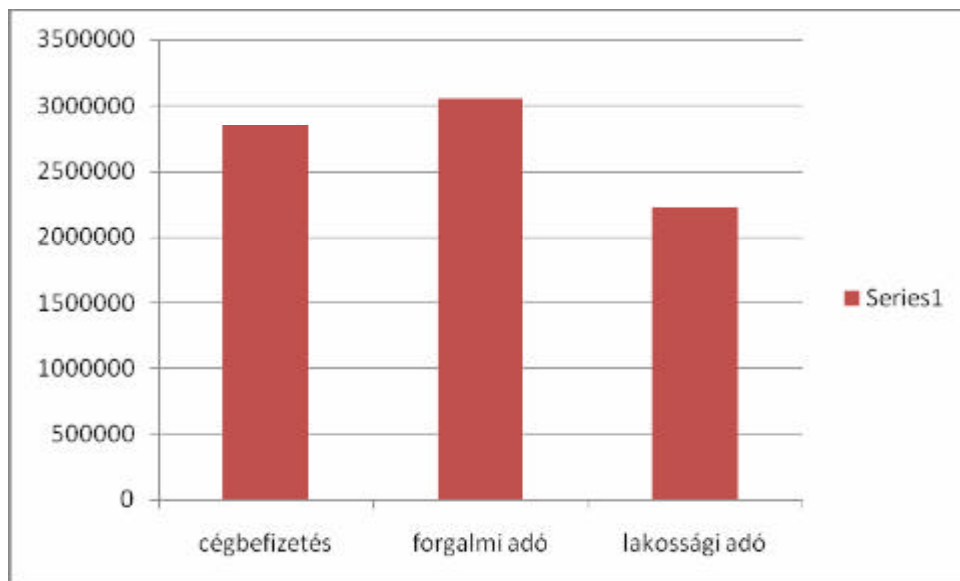
Miközben a költségvetés akár néhány milliárd forintjáért is keményen harcolnak az egyes ágazatok, és protestálnak a társadalmi szervezetek, a drámaián növekvő adóterhek miatt százmilliárdokkal szűkül a költségvetés bevételei oldala.

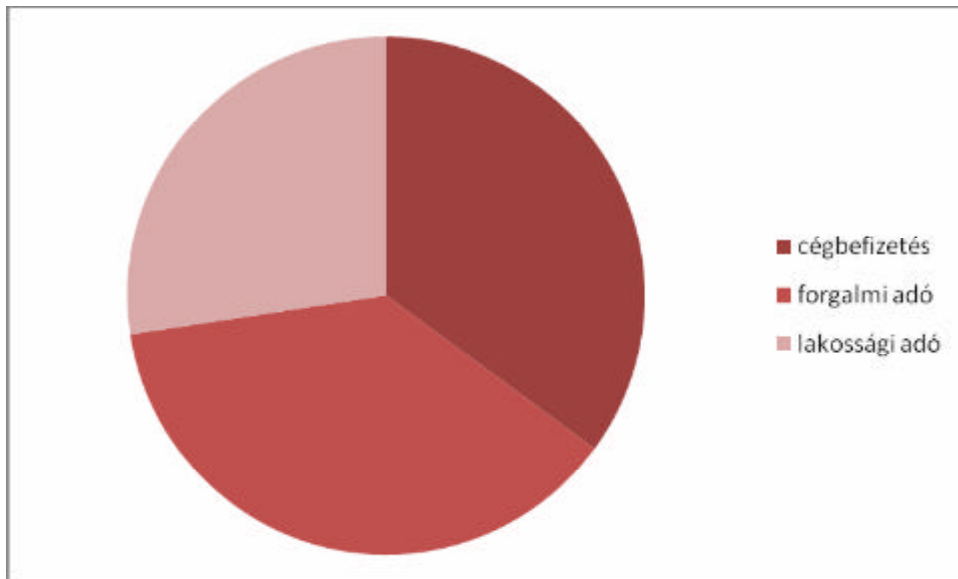
Az APEH legújabb adatai szerint az utóbbi 12 hónapban 300 milliárd forinttal emelkedett az adóterhek összege, és már meghaladja az 1800 milliárd forintot. Jelenleg 850 ezer magánszemély tartozik az adóhivatalnak, és a körülbelül háromnegyedmillió vállalkozás közül mintegy négyszázezret tartanak nyilván az adósok listáján. Ez utóbbiak nem kevesebb, mint 1600 milliárd forint tartozást halmoztak fel, ám sajnos, legtöbbjük már nem működő vállalkozás, így az adó behajtása meglehetősen kétséges. Október végén 1423 olyan vállalkozás szerepelt az adóslistán, amelyek adóterhe egyenként meghaladta a 100 millió forintot. (2009. 11. 17.)

Harmadik feladat: A gyerekek adják hozzá a táblázatban szereplő adatokhoz a cikk által megjelölt hiányokat, és készítsenek új oszlop és kördiagramot a korrigált adatokkal.

cégbefizetés	2851534
forgalmi adó	3047200
lakossági adó	2225500

A diagrammok a következő módon változnak:

Negyedik feladatként a gyerekek olvassák el a következő cikket:

Magyarország nevezhető leginkább adóparadicsomnak az új EU-tagállamok közül - írja a Világgazdaság keddi számában. A pénzügyi élet átláthatóságáért küzdő Tax Justice Network tanulmánya alapján azonban a régi tagállamok közül több is Magyarország előtt van a listán.

Az elemzés tucatnyi mutató alapján közli a világ hatvan adóparadicsomának rangsorát. Ezen Magyarország a 22. A rossz minősítés oka az, hogy a pénzügyi átláthatóság tizenkét vizsgált mutatója közül kilencben könnyűnek találtatott a magyar szabályozás.

Magyarországon például nincs nyilvános jegyzék az alapítványokról, de van lehetőség a vállalatok székhelyének módosítására, s az adóadatok cseréjéről szóló nemzetközi megállapodások száma pedig 60 alatt van.

Ebből adódóan a pénzügyi rendszer messze van az átláthatótól, és teret ad az adóeltitkolási, korrupciós és pénzmosási célú mozgásoknak. Vámosi-Nagy Szabolcs, az Ernst and Young adószakértője azonban kétségesnek tartja a felmérés megalapozottságát.

Bár Magyarországon jelentős az adózatlan gazdasági tevékenység, szerinte ennek alapján sem lehet adóparadicsomnak minősíteni Magyarországot.

Metropol 2009. 11. 03.

Házi feladatként a gyerekek adjanak egy becslést arra vonatkozóan, mekkora adócsökkentést lehetne végrehajtani, ha az adómorál megfelelő lenne.

3. óra

Elso feladatként ezen az órán a gyerekek olvassák el a KSH gyorstájékoztatójából vett részletet:

2009. február–áprilisban a foglalkoztatottak átlagos létszáma 3 millió 767 ezer, a munkanélkülieké 412 ezer fo volt, a munkanélküliségi ráta 9,9%.

2009. február–áprilisban a 15–64 éves foglalkoztatottak létszáma átlagosan 3 millió 736 ezer volt. Az erre a korcsoportra számított foglalkoztatási ráta 55,1%.

A munkanélküliek 412 ezer fos létszáma az egy évvel korábbihoz képest 88 ezer fovel emelkedett.

<http://www.munkaugyes.hu/download/stat/ksh/fog20904.pdf>

Második feladatként: Számolják ki a gyerekek, hány embernek kellene megjelennie az adófizetők között, és az adatok alapján hány százalék a munkanélküliek aránya. Az adatokról készítsenek oszlop és kördiagrammot.

$3736:0.551=6780$ tehát 6 millió 780 ezer munkaképes korú ember van.

$412:6780=0,06$ A regisztrált munkanélküliek aránya 6%.

Itt érdemes arra kérni a gyerekeket, hogy fogalmazzák meg az eltartottak arányát olyan módon, hogy egy dolgozó emberre hány eltartott jut jelenleg, illetve milyen lenne az arány, ha a munkanélkülieket leszámítva mindenki dolgozna, aki a munkaképes korosztályba esik.

Normális körülmények között két dolgozó emberre 1 eltartott jutna. A jelen körülmények között pont fordítva van: 1 dolgozó emberre jut 2 eltartott.

Harmadik feladatként számolják ki a gyerekek, hogy ismerve a költségvetés személyi jövedelemadóból származó bevételét, a nem adózók mekkora kiesést jelentenek.

2091800 millió forint a 2009-es szja bevétel, amit 3736000 ember fizet be, jöllehet 6780000 munkaképes korú ember van. Ha ebből levonjuk a munkanélkülieket, akkor 6368000 embernek kellene adót fizetnie.

$2091800 : 3736000 = 0,559903$ Egy adófizetore átlag 559903 ezer forint szja esik évente.

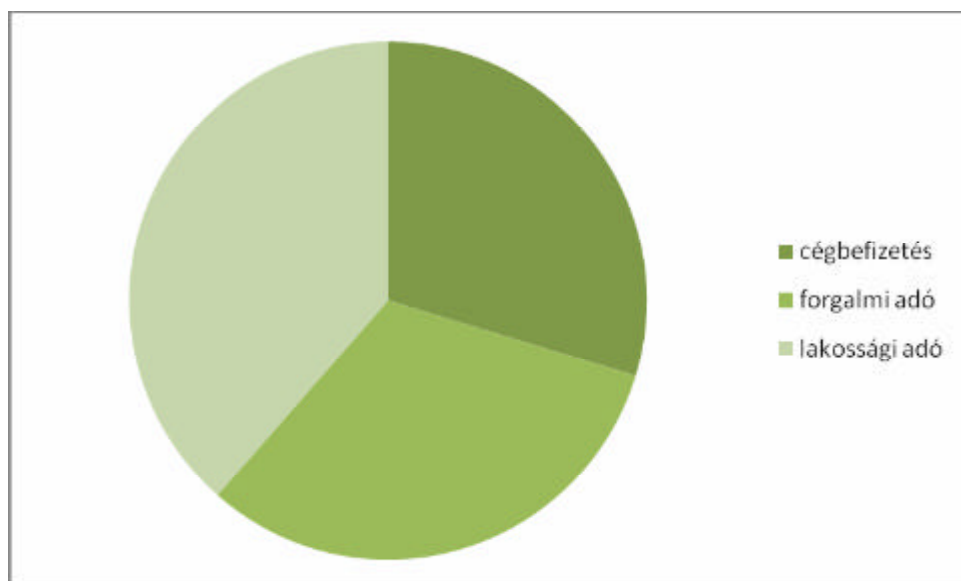
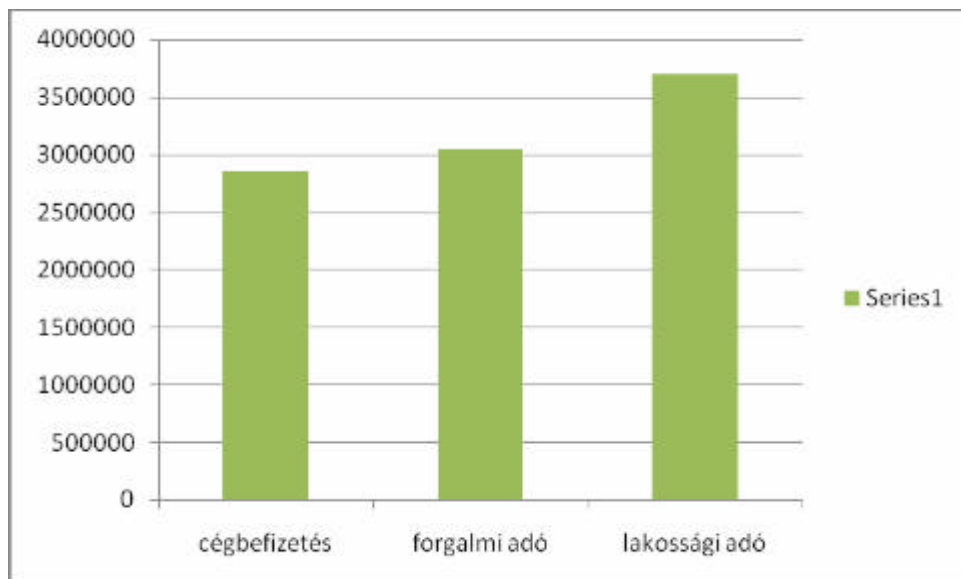
$0,559903 \times 6368000 = 3565462$ millió forint személyi jövedelem adót fizetnének be, ha minden munkaképes korú ember adózna.

Negyedik feladat: A gyerekek készítsenek újabb grafikonokat arról, hogyan nézne ki a költségvetés bevételeinek aránya ezzel az újabb korrekcióval.

A lakossági befizetések összegét $3565462 + 133700 = 3699162$. Ez természetesen csak egy becslés, mert a lakossági befizetések száma-n felüli részét változatlanul hagytuk. Nyilván arányosan az is no.

cégbefizetés	2851534
forgalmi adó	3047200
lakossági adó	3699162

Nézzük meg, ebben az esetben hogyan rendeződnek át az adatok:

Negyedik feladatként a gyerekek számolják ki, mekkor az az összeg, amit az eddigi statisztikák alapján találtak, mint be nem fizetett adót.

$1339962 + 1800000 = 3139962$ millió forintot találtunk eddig be nem fizetett adóként. Ha ebből levonjuk a költségvetés 600000 millió forintos tervezett hiányát, akkor marad 2139962 millió forint többletbevétel a központi költségvetésben. Ez azt jelenti visszafordítva, hogy a jelenleg befizetett szja-nál valamivel több pénz keletkezne, és a költségvetésnek nem lenne hiánya.

Ha a költségvetés 600000 millió forintos tervezett hiányát a vállalkozások és a lakosság között egyenlo teherként jelenítjük meg, akkor a lakosság által termelt adótöbblet 1039962 millió forint lenne. A vállalkozások pedig költségvetési tartalékot termelnének: évente 1500000 millió forintot.

Tehát a lakosság által befizetett 2091800 millió forint szja és a költségvetési hiány kiküszöbölését szolgáló 300000 millió forint jelenne meg szja-ként. Ez összesen 2391800 millió forint. Ezt kellene szétosztanunk a 6368000 munkaképes korú ember között adóként.
 $2391800 : 6368000 = 0,375596$

Ez azt jelenti, hogy évente átlagban a mostani 559903 forint helyett átlagosan 375596 forintot, azaz évi 184306 forinttal kevesebbet fizetnének az adózók. Az adót nem fizetők persze 375596 forinttal többet, mert ők jelenleg 0 forintot fizetnek.

Osztálytól függoen, de nyugodtan kijelenthetjük, hogy az adót nem fizetők az adófizetők pénzéből élnek.

Megfelelo adómorál esetén tehát kevesebb adót fizetnének, nem lenne költségvetési hiány, évi 1500000 millió forint többletbevétel keletkezne, amiből nagyon sok fejlesztést lehetne végrehajtani. Kitorne a jólét.

Ez csak a személyi jövedelemadóhoz kötheto rész volt. A következő eloadás a nyuddíjárulékokról és a társadalombiztosítási járulékokról szól majd. Utána kitérünk a szuperbruttó fogalmára, és megnézzük, hogy ténylegesen mekkora jövedelemnövekedést okozna egy jelenleg rendszeren adózó ember esetében az adómorálnak a megfelelő szintre történó emelése. Jelen pillanatban a nyugdíjárulék és a társadalombiztosítás címén befizetett adó együttesen 40 % körül van, ami sokkal több, mint a személyi jövedelemadó.

Irodalomjegyzék:

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) honlapjának „A központi költségvetés bevételei (2005–)” címu weboldala:

http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/tab13_07_02ic.html?602

A Metro újság különböző számai, a dátumok az idézetek végén találhatóak.

Barabás Gyula: *Nyugdíjreform – az adórendszer és az alacsony foglalkoztatottság csapdájában*, 2006

http://nyugdij.magyarorszagholnap.hu/images/Nyugdij_korkep_0215_barabas_gy_-_nyugdij2.pdf

A 86. sorszámú Gyorstájékoztató a Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb adataiból: *Foglalkoztatottság és munkanélküliség, 2009 február-április*

<http://www.munkaugyes.hu/download/stat/ksh/fog20904.pdf>